

Godišnji narativni izvještaj za 2022. godinu

Centar ženskih prava – Center of Women's Rights

Adresa / Address: Mejdandžik 9; 72000 Zenica; Bosna i Hercegovina

Tel/fax: +387 32 402-049 - E-mail: czppzz@gmail.com Web: <http://www.cenppz.org.ba>

Centar ženskih prava je pravno zagovaračka organizacija posvećena unaprjeđenju položaja žena i djece u svim društvenim odnosima

Vizija: Vjerujemo da će Bosna i Hercegovina postati demokratsko društvo koje njeguje kulturu nenasilja i mira, utemeljeno na principima ljudskih prava i rodne jednakopravnosti.

Misija: zastupanje rodno pravednog i antidiskriminatornog koncepta u svim društvenim odnosima za bolji položaj žena.

Zaštitu, unaprjeđenje, promociju ljudskih prava žena i rodnu ravnopravnost, borbu protiv seksualiziranog nasilja i diskriminacije, ostvarujemo kroz postizanje specifičnih strateških ciljeva.

Strateški cilj 1:

Direktna zaštita žena od svih vidova nasilja pred pravosudnim i servisnim institucijama

Strateški cilj 2:

Doprinos suzbijanju svih oblika diskriminacije uz promoviranje suštinske jednakosti između žena i muškaraca u kreiranju i provođenju javnih i institucionalnih politika

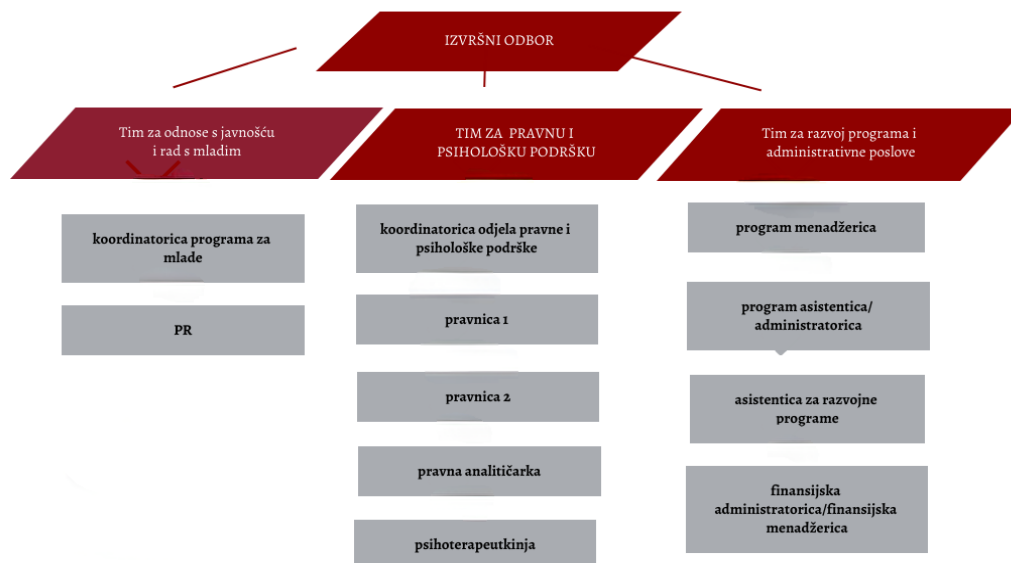
Strateški cilj 3:

Upoznavanje i alarmiranje javnosti o drastičnim i rasprostranjenim kršenjima ženskih ljudskih prava

Strateški cilj 4:

Centar kontinuirano razvija interne kapacitete za efikasniju zaštitu prava ranjivih kategorija, integraciju u sistem i vođenje procesa zagovaranja.

Organigram Centra ženskih prava

Uvod

Izveštaj je koncipiran prateći aktivnosti i rezultate po strateškim ciljevima organizacije. Većina aktivnosti su se nadovezivale jedna na drugu, što je doprinijelo postizanju rezultata koji su premašili očekivanja i ostvarenje ciljeva postavljenih u Strateškom planu 2017-2022. Iako organizacija svoje aktivnosti realizuje kroz projekte, projekti i aktivnosti su sredstvo, alat za ostvarivanja strateških ciljeva.

Dugogodišnji rad na zaštiti i unaprjeđenju ženskih ljudskih prava je u protekloj godini doživio kulminaciju u prepoznavanju Centra kao jednog od glavnih aktera u kreiranju politika i promjena, na lokalnom, kantonalnom, entitetskom i državnom nivou. Sada je organizacija jedan od glavnih partnera institucijama pravosuđa, socijalne zaštite i policijskih struktura u kreiranju politika koje rodnu ravnopravnost unutar institucija dovode na obavezujući nivo, kako kod funkcionisanja unutrašnjih struktura i dinamike rada, tako i u realizaciji aktivnosti i svakodnevnih praksi usmjerenih ka servisiranju potreba građana i građanki.

Svjesne smo da je pitanje rodne ravnopravnosti i odgovora države na rodno zasnovano nasilje ujedno i pitanje ostvarivanja uslova za pristupanje Euro-atlanskim integracijama, i zato smo godinama radile na pristupu i modelu senzibilizacije koji će maksimalno amortizovati potencijalno jak otpor patrijarhalnih struktura koje su još uvijek snažno uticajne u javnim politikama i organima vlasti na svim nivoima.

Za nas su svi rezultati postignuti u prošloj godini bili potvrda da je naše strateško djelovanje bilo ispravno i da tako trebamo nastaviti.

Ništa od uspjeha ne bi se dogodilo bez žena članica tima Centra ženskih prava koje stoje iza svih rezultata. Godina nam je bila teška. U nekim momentima smo i pregorijevale. Međutim, volja, želja, apsolutna posvećenost, svakodnevno profesionalno usavršavanje, maksimalno angažovanje uz pomjeranje granca je bio jedini način da se iznesemo sa svim preprekama i izazovima koji su izvirale jedna za drugom.

Zahvaljujem se svim člancama tima koje su dale doprinos: Aida Ćosić, Duška Andrić, Dženana Radončić, Edina Sejmenović, Leila Talić, Nurka Babović, Sabina Mahić i Selma Badžić.

Zenica, april 2023.

Meliha Sendić, Predsjedica Centra ženskih prava

Strateški cilj 1: Direktna zaštita žena od svih vidova nasilja pred pravosudnim i servisnim institucijama

Bez obzira koliko godina radile na pružanju pravne pomoći za žene, protekla godina je još jednom potvrdila da je ovakva vrsta servisa još uvijek jedini način podrške i pomoći ženama.

Za razliku od institucionalne podrške, servis besplatne pravne pomoći i psihološke podrške orijentirana je specifičnim potrebama žena.

Rijetko koja žrtva rodno zasnovanog nasilja ima snage da izađe iz nasilne zajednice i upravo tada joj je potrebna podrška sistema i društva.

Mogućnost zastupanja žena i posredovanja prema svim institucijama u lancu sistema zaštite bila je prilika da se na sveobuhvatniji, ekonomičniji i efikasniji način pristupi rješavanju velikog broja propusta i praznina koje stoje na putu ka ostvarenju prava.

Nedostatak systemske podrške, sveobuhvatne podrške ženama, prepoznatljivost Centra kao relevantnog partnera u protekloj godini došlo je do izražaja, te je više od polovine obraćanja žena (56,44%) upućeno od centara za socijalni rad, sudova, tužilaštava, kantonalnih zavoda za pravnu pomoć, gradskih i općinskih službi.

Iako ne postoji sudska praksa podnošenja naknade štete za žene žrtve nasilja u krivičnom postupku, a koja bi bila satisfakcija žrtvama za pretrpljeni bol, psihološke i fizičke prirode, strah, umanjene životne sposobnosti za dalji život i rad, ipak smo se odlučile za podnošenje takvih zahtjeva u 2022.

Za žrtve smo podnijele 3 zahtjeva za naknadu štete, a odlučivanje po njima je u toku. Na ovakav pionirski poduhvat i pritisak na institucije pravosuđa naslonilo se Uputstvo

državnog tužioca za poduzimanje svih mjera i radnji u vezi sa zahtjevima za naknadu štete u okviru krivičnog postupka.

Dugogodišnji rad na rješavanju problematike iz porodičnog, krivičnog i socijalnog prava, pokazao je opravdanost specijaliziranog servisa, jer se od ukupnog broja usluga (3.463) najveći broj, 3.371 ili 97,35%, odnosi se upravo na ove 3 oblasti.

Struktura klijentica

- Najveći broj korisnica, 64,73% ima završenu srednju školu, dok 27,71% korisnica nije pohađalo školu i/ili je pohađalo samo nekoliko razreda osnovne škole.
- Istakle bi značajno povećanje broja obraćanja žena sa visokom stručnom spremom (74 žene, odnosno 7,57%), kojima je trebala zaštita i pomoć prilikom podnošenja krivičnih prijava koje su se odnosile na rješavanje problema iz porodične oblasti.
- Vrlo čest stav šire javnosti, ali i profesionalaca koji rade u lancu sistema zaštite, je da se nasilje događa samo neukim, ženama sa sela, ekonomski ovisne... Podaci Centra već drugu godinu za redom pokazuju upravo suprotno: najviše korisnica, (62,78%) se obraćalo iz gradskih sredina.
- Skoro 74% klijentica koje su se obratile tokom 2022. godine doživljavalo je nasilje u zadnjoj godini dana.
- Najčešći počinitelji nasilja su bračni partneri (43,56%), bivši bračni partneri (26,49%), bivši vanbračni partneri (17,74%).

Zastupljenost pojedinih oblika nasilja

<i>Psihološko / emotivno</i>	32%
<i>Ekonomsko</i>	28%
<i>Fizičko</i>	11%
<i>Seksualno</i>	2%
<i>Kombinovano</i>	28%

Direktan uticaj podrške odjela za pravnu pomoć i psihološku podršku na kvalitet života žene

Protekla 2022. godina, za našu organizaciju je bila izuzetna jer smo uspjele podrškom servisa napraviti promjene u životu žena i kroz ostvarenja prava koja im po zakonu pripadaju stvoriti mogućnosti za normalan život bez nasilja.

Bez obzira koliko godina imale, bez obzira koliko godina su bile u braku, žene trpe razne oblike nasilja, počev od psihološkog, fizičkog, ekonomskog pa sve do duhovnog.

Klijentica s kojom smo bile zajedno od momenta izlaska iz nasilne zajednice, pa sve do njenog „izlječenja“ pokazuju da ja nasilje nad ženama sveprisutan problem koji pogađa društvo u cjelini.

Nakon 35 godina torture od strane muža, nasilje je dostiglo svoju kulminaciju nakon što je muž pljunuo i nasrnuo na stariju kćerku.

Nije došlo do težih povreda jer su dvije mlađe kćerke uspjele zaustaviti oca. Već ranije je prijavljivala muža policiji kada je u alkoholisanom stanju nasrnuo na nju, razvalio vrata i prijetio da će ih sve pobiti. Dobio je opomenu od policije.

Neko vrijeme je bio miran, ali tortura je brzo nastavljena. Za našu hrabru klijenticu najteži trenutak je bio da gleda kako se pate njena djeca i žive u strahu da će biti pretučene ili možda još gorom eskalacijom.

Moment kada je rekao da će ih sve pobiti i prijaviti se policiji, bio je jedan od odlučujućih trenutaka kada je shvatila da se neće promijeniti, te je podnijela prijavu policiji.

Dobio je zabranu prilaska i njoj i kćerkama, i odselio se na sprat kuće. Bez obzira na takvu mjeru, život u zajedničkoj kući je bio napet, jer su bile prisutne stalne provokacije.

Nakon 35 godina trpljenja živeći u nadi da će se nešto promijeniti naša klijentica je uspjela doći do informacije u centru za socijalni kome da se obrati. Obratila se našoj organizaciji jer u gradu u kojem živi ne postoji besplatna služba za pravnu pomoć.

Nesnađena, puna straha, stida i brige za kćerke nije mogla sebi oprostiti što se to njoj dešava, uz stalno pravdanje da je mislila da će se u starosti muž smiriti, a bilo je sve gore.

U takvom stanju i uz prvi razgovor sa ženom procijenile smo da je za početak najbolja opcija razgovor sa našom psihologinjom. Pristala je i nakon nekoliko sesija bila je odlučna da ostvari svoj cilj, a to je da počne život ispočetka sa svojim kćerkama.

Tako osnažena, bila je spremna za sudski proces u kojem smo pripremile sve korake koji su bili potrebni za izlazak iz nasilne zajednice, kao i ostvarenje prava koja joj po zakonu pripadaju.

Zastupale smo je na sudu, uspjele je osloboditi od svih sudskih troškova, i nakon procesa razvoda, krenule u proces podjele imovine.

"Ništa nije vrijedno trpljenja" - Lična priča preživjele žrtve nasilja u porodici

Najveća satisfakcija, i ženi i nama, je bila činjenica da se žena toliko osnažila i bila spremna svoje lično iskustvo podijeliti i šire kako bi što više žena čulo da nisu same i da imaju Centar ženskih prava u svakom momentu. Pristala je da je snimimo te je njena priča i poruka tokom 16 dana aktivizma doprla do velikog broja žena.

Video je dostupan na linku: <https://fb.watch/j6bTnySnZi/>

Strateški cilj 2: Doprinos suzbijanju svih oblika diskriminacije uz promoviranje suštinske jednakosti između žena i muškaraca u kreiranju i provođenju javnih i institucionalnih politika

U toku 2022. godine doprinos ostvarivanju strateškog cilja 2 dale smo kroz **edukaciju profesionalaca/ke u lancu sistema zaštite žena žrtava nasilja, i drugih nosilaca sistemskih i društvenih promjena.**

Ukupan broj ključnih nosilaca promjena koji su učestvovali u edukacijama u tabeli koja slijedi razvrstan je po specifičnim ciljanim grupama.

R.br	Opis ciljanje grupe/ korisnika (osobe)	broj
1	Sudije, tužioci, drugo osoblje sudova i tužilaštava	97
2	Socijalni radnici, pravnici i drugi iz soc zaštite	69
3	Policija / Pripadnici MUP-ova	52
4	Zdravstveni radnici	71
5	Prosvjetni radnici	28
6	Predstavnici/ce općinskih administracija	15
7	Predstavnici/ce mjesnih zajednica	26
8	Predstavnici/ce NVO / OCD	46
9	Predstavnici međunarodnih organizacija	6
10	Predstavnici/ce kantonalnih, entitetskih i državnih institucija	17
11	Mediji / novinari	4
12	Studenti i srednjoškolci	190
14	LGBT	10
15	Pomagačice /aktivistice NVO i pojedinke	53
		684

Zagovaračke aktivnosti na uspostavljanju i jačanju saradnje sa institucionalnim partnerima tokom prethodnih godina, posebno su došle do izražaja u 2022. godine.

Odjel za edukaciju, unutar Centra ženskih prava, je tokom 2022. godine, imao jedan od najzahtjevnih, najintezivnijih perioda u svom radu, koji je osim edukativnog dijela otvorio prostor za jačanje partnerstava sa institucijama sistema, prije svega sa sudovima i centrima za socijalni rad.

Održale smo četiri (4) dvodnevna seminara za 53 predstavnika/ce pravosuđa, sudije, tužioce, pod nazivom "Rodna (ne) ravnopravnost - predrasude i stereotipi", koji su realizovani u saradnji sa:

- Centrom za edukaciju sudija i tužilaca FBiH,
- Centrom za edukaciju sudija i tužilaca Republike Srpske,
- Visokim sudskim i tužilačkim vijećem BiH.

Na seminarima su bili predstavnici Općinskih i Kantonalnih sudova FBiH, Kantonalnih tužilaštava FBiH, Osnovnih i Okružnih sudova RS i Okružnog javnog tužilaštva RS.

Približavanje uticaja društvenog okvira koji utiče na stvaranje rodnih standarda i uloga, rodnih stereotipa, neravnopravnost spolova, pomogao je promjenu percepcije o rodnim i spolnim ulogama.

Također se razgovaralo koliko zloupotreba moći u privatnoj i javnoj sferi može uticati na položaj žena u društvu.

Seminari su zaokruženi sagledavanjem lične odgovornosti, ali i odgovornosti društva i sistema za izgradnju društva netolerantnog na nasilje nad ženama. Na seminarima je prezentirana zakonska izmjena u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici, a koja se odnosi na ulogu osobe od povjerenja u sistemu zaštite žena od nasilja. Praktična primjena "osobe od povjerenja" prezentirana je kroz primjere dobre prakse Centra ženskih prava.

Direktan uticaj edukacija na svijest profesionalaca u provosudu o rodno zasnovanom nasilju i konceptu rodne ravnopravnosti:

„Na mene je cijeli seminar djelovao osvještavajuće. Nisam očekivala da će edukacija biti ovako koncipirana i da će na mene ostaviti ovako snažan utisak. Smatram da je bitno potencirati da se priča o ovim temama, a posebno da se prezentiraju na ovakav način. Smatram da je bitno edukaciju o razbijanju predrasuda i stereotipa uvesti kao obaveznu za sve sudije i tužioce, ali i pripravnike i stručne saradnike.“ (A.D.)

„Ovo je prvi put u mojoj dugogodišnjoj sudskoj karijeri da prisustvujem ovakvom seminaru koji na jedan specifičan način i kroz drugačiju perspektivu približava ulogu pravosuđa svakodnevnici i uticaju na živote žena žrtava svih oblika nasilja. Osjećam se ispunjeno, sa novom percepcijom i novim saznanjima. Iako smo na fakultetu imale sudsku medicinu, nikada o ovim temama nije se pričalo na ovaj način.“ S.K., O.S. Sarajevo

„Humanistički pristup, bez stolova, bez prepreka, direktan rad, a prvenstveno, bar na mene je snažan utisak ostavila činjenica da ste mene, ali i ostale učesnice i učesnika gledali kao ljude, pa tek onda kao osobe koje mogu biti agensi promjena. Mi kao pozitivni virus, bez obzira što nas je malo možemo napraviti promjene. Nas vidim kao nosioce reforme u društvu iako je to možda i najteži posao, mijenjati društvo na bolje.“ E.K., O.S. Sarajevo

„Ovo je prvi put u mojoj dugogodišnjoj sudskoj karijeri da prisustvujem ovakvom seminaru koji na jedan specifičan način i kroz drugačiju perspektivu približava ulogu pravosuđa svakodnevnici i uticaju na živote žena žrtava svih oblika nasilja. Osjećam se ispunjeno, sa novom percepcijom i novim saznanjima. Iako smo na fakultetu imale sudsku medicinu, nikada o ovim temama se nije pričalo na ovakav način.“ S.K. Općinski sud Sarajevo

"Prijatno sam iznenađen jer vaš pristup, odnos, posvećenost ovom problemu je na najvišem mogućem nivou. Seminar je prevazišao moja očekivanja i dao sam najveće ocjene. Imali smo priliku da preispitamo svoje stavove, što se kaže, bila je prilika da se malo sa sobom popriča i vidi kakav mi odnos imamo prema ovim temama i problemima koje se javljaju u našem društvu. Dakle, da li ćemo se mi ponašati pasivno prema tome, hoćemo li se, što se kaže, utopiti u masu ili ćemo nešto sami učiniti? To je na svakom od nas pojedinačno.“ M.M. Okružni javni tužilac

Jačanje saradnje sa institucionalnim partnerima možemo najočitije predstaviti kroz direktan rad sa Općinskim sudom u Travniku. Općinski sud u Travniku je donio Akcioni plan za implementaciju Strategije rodne ravnopravnosti koju je usvojilo Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH. Na inicijativu predsjednika Općinskog suda Travnik, organizovan je sastanak sa predstavnicama Centra ženskih prava u svrhu sklapanja partnerstva kako bi zajedno radili na poboljšanju pristupa pravdi za žene žrtve nasilja. Dogovorena je strategija i način zajedničkog rada u narednom periodu.

Kao prva aktivnost iz Akcionog plana realizirana je edukacija za uposlenike Općinskog suda Travnik, koja je prema izjavama uposlenika suda ispunila i nadmašila očekivanja, te će pomoći u uspješnoj realizaciji Akcionog plana, a samim tim i Strategije rodne ravnopravnosti.

„Mnogo ste me „zadeverale“. Ovaj seminar mi je pomogao da postanem svjesnija duboko ukorjenjenih nesvjesnih uvjerenja, a koja mogu uticati i utiču na odnose i donošenje odluka u poslu. Ali sve što sam čula pomoći će mi ne samo u poslu nego i privatno, u mom ostvarenju kao žene i majke.“ sutkinja, O.S. Travnik

Dogovoreno je da Centar ženskih prava u narednom periodu bude dugoročni partner koji će pomoći kako bi se prevazišle prepreke i iznašla najbolja rješenja za implementaciju Strategije rodne ravnopravnosti u institucijama pravosuđa, kroz Akcioni plan Suda u Travniku.

Jačanje partnerstava sa institucijama u sistemu zaštite, u protekloj 2022 godini, bitno su se razlikovala od prethodnih godina, jer osim stalne fokus grupe, kao što su predstavnici pravosuđa, odlučile smo **da centri za socijalni rad zauzmu jednu od prioritetnih programskih aktivnosti u našem radu**. S tim u vezi, održano je nekoliko dvodnevni seminara za socijalne radnike Srednjobosanskog i Zeničko-dobojskog kantona.

Opredjeljenost za pristup uslugama bez predrasuda i stereotipa, je bila glavna vodilja i za nas koje smo bile trenerice na edukacijama, ali i za učesnice/ke seminara.

Svi uposlenici centara za socijalni rad zajedno s nama su predano radili, kako bi pomogli da žene žrtve nasilja imaju što jednostavniji pristup uslugama i resursima centara.

Edukacija za socijalne radnike je na sveobuhvatan način prikazala značaj i posljedice uticaja predrasuda i stereotipa na donošenje konačnih odluka. Kroz vježbe i strukturiranu diskusiju, primjere iz prakse ukazano je na zloupotrebu moći pojedinca i grupe i u kojoj mjeri opći društveni stereotipi stvaraju stavove o nasilju nad ženama i zašto žene ostaju u nasilnoj zajednici. Grupa koja je uzela učešće na seminaru je bila spremna na otvorenu diskusiju o stavovima koji su različiti i o potencijalno negativnom uticaju ličnih stavova na profesionalnost u radu.

Metodologija rada uključivala je vježbe i strukturiranu diskusiju, što je dinamički potaklo interakciju, odnosno uključenost svih učesnica/ka seminara. Sve teme su rađene uz korištenje primjera iz svakodnevne prakse rada Centra ženskih prava.

Vrlo važno je istaći da je Ministarstvo rada, socijalne politike i izbjeglica Zeničko-dobojskog kantona, prepoznalo potrebu za uključivanje svih aktera kako bi dali svoj doprinos za jačanje kapaciteta centara za socijalni rad.

“Vi ste home made brand, a s druge strane pomjerate granice i prakse na nivou države! ... Bilo je interakcije i pokrenuli ste reakcije iz želuca. Razmijenili smo mišljenja, stavove i od svih mojih budućih seminara očekivat ću da bude kao vaš!”

“Vi nam dođete ko desetka!! Gdje mi ne možemo vi nastavite za naše korisnike.”

„Uspostavljanje saradnje sa osobama od povjerenja i upoznavanje sa novom zakonskom izmjenom i prava žrtve nasilja mi je bilo izuzetno značajno, jer nismo imali priliku upoznati se sa tim, a posebno što je Centar bio nosilac ove zakonske promjene!“

"Seminar je bio koristan u ličnom preispitivanju stavova u radu sa ženama žrtvama nasilja... Mogućnost iznošenja stavova u sigurnom okruženju kreiranom od strane voditelja seminara osigurava uočavanje različitih pogleda, pristupa ali i mogućnosti rušenja predrasuda"

Dugotrajno zalaganje za zaštitu žena od nasilja prepoznato je od pravosudnih institucija, kao i predstavnika/ca institucija socijalne zaštite, policije, te međunarodnih i domaćih organizacija.

"Novi pristup, novi model u zaštiti žena od nasilja - Osoba od povjerenja" je bio naziv teme koju smo realizovale u partnerstvu sa Kantonalnim sudom Novi Travnik, a povodom obilježavanja Evropskog dana pravde. Cilj događaja je bio da se široj pravosudnoj zajednici predstavi Institut osobe od povjerenja i uspostavljena Mreža pomagačica u BiH.

Događaj je bio prilika za sve predstavnike i predstavnice pravosuđa, socijalne zaštite, policijske uprave, da se kroz prezentiranje slučajeva iz prakse upoznaju sa svrhom uvođenja Osobe od povjerenja u Zakon o zaštiti od nasilja u porodici.

Predstavljena je i Mreža 4P -pomagačice u zajednici, koja je naišla na odobravanje i značajan resurs za institucije, ali prvenstveno za žene žrtve nasilja.

Predsjednica Kantonalnog suda Novi Travnik, Katica Jozak-Madžar, naglasila je da ovakav model treba biti u fokusu interesovanja svih institucija u sistemu zaštite i budući orijentir u radu.

Veliko hvala Katici Jozak-Madžar, predsjednici Kantonalnog suda Novi Travnik, na pozivu i zalaganju, ali i na zahvalnicima koje je uručila Organizaciji i predsjednici Centra ženskih prava, Meliha Sendić, za izuzetan doprinos obilježavanju Evropskog dana pravde.

Niti jedna edukacija, seminar, trening, sastanak sa profesionalcima u institucijama, nisu prošli bez predstavljanja novog modela, nove prakse u ostvarivanju pomoći i podrške za žene žrtve nasilja.

Praktična primjena Instituta "Osoba od povjerenja" je naziv niza edukacija i informativno konsultativnih sastanaka kroz koje smo tokom cijele 2022. godine, nadležnim institucijama približile ulogu osobe od povjerenja u sistemu zaštite žena od nasilja. Za potrebe ovog izvještaja izdvojiti ćemo predstavnike samo dva kantona (nemoguće pobrojati sva mjesta u kojima smo radile) na čije smo se pozive odazvali.

Tuzlanski kanton je bio domaćin konsultativno-informativnog seminara gdje su predstavnici institucija (tužilaštvo, policija, centri za socijalni rad) su izrazili spremnost da učestvuju u svim narednim aktivnostima koje će doprinjeti boljem položaju žena žrtava nasilja.

Bosanskopodrinjski kanton sa svojim predstavnicima policije, zdravstva, centara za socijalni rad, tijela rodnu ravnopravnost su bili domaćini seminara, koji su propratili i

lokalni mediji, što dovoljno govori o važnosti događaja i otvorenosti institucija da poboljšaju svoj rad, kako bi pristup pravima bio omogućen onako kako to i zakoni nalažu.

Na seminarima i konsultativnim sastancima objasnile smo:

- ko može biti osoba od povjerenja,
- koje neugodne posljedice ublažava podrška osobe od povjerenja,
- šta to u konačnici znači za žene žrtve nasilja, kao i
- koji su to benefiti za konačan ishod krivičnog postupka, ali i efikasnije i brže ostvarenje prava za žene žrtve nasilja koje su vrlo često u toku postupka same, bez podrške, bez dovoljno informacija šta učiniti, kome se obratiti za pomoć itd.

Zahvaljujemo se UŽ Seka Goražde na odličnoj koordinaciji sa predstavnicima institucija i MUP-u na gostoprimstvu, kao i Udruženju Ženska vizija iz Tuzle.

Preporuka svih učesnica/ka je da u narednom periodu svi zajedno radimo na primjeni Instituta Osoba od povjerenja, kao i da češće razmjenjujemo primjere dobre prakse, ali i poteškoće u primjeni.

Saradnja sa sudovima na monitoringu krivičnih predmeta u slučajevima seksualnog i rodno zasnovanog nasilja

Protekle 2022. godinu u segmentu monitoringa rada institucija, obilježila je aktivnost praćenja krivičnih predmeta rodno zasnovanog nasilja.

U cilju održavanja kontinuiteta vršenja monitoringa suđenja, Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine je podržalo nastavak provođenja aktivnosti na 5 kantonalnih i 10 općinskih sudova u FBiH, s kojima su potpisani protokoli o saradnji.

Potpisivanje Protokola sa sudovima sa kojima smo ranije imale saradnju obilježena je dobrodošlicom i iščekivanjem za nastavkom našeg rada i prisustva, dok je sa sudovima iz manjih lokalnih sredina bilo određenih poteškoća.

Sveobuhvatnost projektnih aktivnosti je omogućila da imamo uvid u rad svake institucije pojedinačno, dok je monitoring rada pravosuđa dao uvid kako se odnos svih institucija reflektuje i na odnos pravosuđa prema ženama preživjelim nasilja, posebno u manjim lokalnim zajednicama.

U svrhu davanja doprinosa uspostavljanju koordiniranog i efikasnog sistema zaštite žrtava rodno zasnovanog nasilja, proširile smo saradnju sa sudovima koje smo ranije pratile, i uspostavile saradnju sa sudovima koji u ranijem periodu nisu bili predmet monitoringa.

Aktivnosti na monitoringu rada pravosuđa i analize biće osnova za zagovaračke procese u pružanja doprinosa reformi pravosuđa u Bosni i Hercegovini i poboljšanju pristupa pravdi za žene žrtve i preživjele seksualnog i rodno zasnovanog nasilja.

Praćeno je 198 predmeta koji se odnose na djela seksualnog i rodno zasnovanog nasilja.

Struktura krivičnih djela u praćenim predmetima	broj
Nasilje u porodici	165
Silovanje	12
Ubistvo	8
Bludne radnje	4
Vanbračna zajednica sa mlađim maloljetnikom	3
Spolni odošaj s djetetom	1
Ostala KD	5
UKUPNO	198

Inicijativa za izmjenu i dopunu Krivičnog zakona Federacije BiH

Centar ženskih prava u okviru svoje misije zaštite prava žena od rodno zasnovanog nasilja, kroz monitoring sudskih postupaka, pružanje pravne pomoći za žrtve nasilja, istraživanje i edukaciju subjekata uključenih u postupanje u slučajevima nasilja prati i adekvatnost postojećih zakonskih rješenja. Ovom aktivnošću je obuhvaćen i Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine.

Proces izmjena Krivičnog zakona započeo je daleko od očiju organizacija civilnog društva, posebno ženskih organizacija. Bile smo uporne i odlučne da se uključe perspektive i iskustvo naše organizacije, te smo zajedno sa članovima Multisektoralne grupe (uspostavljena 2017. godine) odlučili reagirati i dati doprinos u procesu reforme zakonodavnog okvira, sa fokusom na zaštitu prava žena žrtava rodno zasnovanog nasilja.

Održano je niz sastanaka na kojima je sačinjen Prijedlog izmjena i dopuna Krivičnog zakona Federacije BiH.

U pripremi ovog Prijedloga, uz predstavnice Centra, učestvovali/e su eksperti i ekspertice:

- Jasminka Džumhur - Ombudsmenka Institucije Ombudsmena Bosne i Hercegovine
- Katica Jozak-Madžar - Predsjednica Kantonalnog suda u Novom Travniku
- Adisa Zahiragić - Sutkinja Kantonalnog suda u Sarajevu
- Aida Topalović - Tužiteljica Tužilaštva Kantona Sarajevo
- Randžana Hadžibegović-Haračić - Predsjednica Općinskog suda u Bugojnu
- Sonsirej Radivojević - Sutkinja Općinskog suda u Bugojnu
- Dženana Radončić - Dr. Sc. Pravni fakultet Univerziteta u Zenici i pravna ekspertica Centra ženskih prava
- Nebojša Nikolić - Ministar Ministarstva za pravosuđe i upravu Zeničko-dobojskog kantona
- Aleksandar Trkulja - Sudija Općinskog suda u Jajcu
- Nedžad Korajlić - Profesor Fakulteta za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu

U aprilu 2022. godine, Federalnom ministarstvu pravde, Vladi Federacije Bosne i Hercegovine i Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, upućena je Inicijativa za izmjene i dopune Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine.

Upućena inicijativa sa komentarima i obrazloženjima rezultirala je sastankom sa predstavnicima Ministarstva pravde i članovima imenovane radne grupe za izmjene zakona, i na taj način uticali da proces izmjena ovog zakona mora biti sproveden na način da uključuje glasove civilnog društva, uvažavajući i ugrađujući međunarodne standarde na koje se BiH obavezala primjenjivati.

Proces još nije završen ali smo otvorile put da se prijedlozi organizacija koje imaju iskustvo razmatraju kod donosioca odluka.

Iskorak ka dobrim praksama u zaštiti prava žrtava trgovine ljudima

Podrška i zaštita žrtava trgovine ljudima su još jedan domen rada, koji je u protekloj godini ostavio neizbrisiv trag, kako na stručnu javnost u Bosni i Hercegovini, tako i na život žrtava trgovine ljudima.

Osim pravnog zastupanja i psihološke podrške žrtvama trgovine, doprinijele smo jačanju regionalnih monitoring timova za borbu protiv trgovine ljudima kroz uključivanje svih aktera koji su ključni u postupku identifikacije žrtava trgovine ljudima.

U saradnji sa Uredom državnog koordinatora za borbu protiv trgovine ljudima i Ministarstva sigurnosti BiH organizovani su:

1. Konsultativno-informativne sesije za članove/ice regionalnih timova za članove/ice regionalnih monitoring timova za borbu protiv trgovine ljudima;
2. Konsultativno zagovarački sastanci na kojem su prisustvovali predstavnici/e svih relevantnih ministarstava i drugih aktera koji su direktno uključeni u aktivnosti suzbijanja trgovine ljudima;
3. Stručna savjetovanja kroz forume u cilju zagovaranja osiguranja naknade štete žrtvama trgovine ljudima u krivičnim postupcima.

Specijalizirani servis besplatne pravne pomoći i psihološke podrške za žrtve trgovine ljudima putem mobilnog tima je bio resurs za sve institucije u sistemu zaštite, te je putem direktne pravne i psihološke podrške zajedno sa centrima za socijalni rad, sigurnim kućama i tužilaštvom pripremljeno je 24 žrtve trgovine za davanje kvalitetnijeg iskaza.

Jačanje saradnje sa regionalnim monitoring timovima za suzbijanje trgovine ljudima u Bosni i Hercegovini

Konsultativno-informativne sesije za članove i članice Regionalnih monitoring timova za suzbijanje trgovine ljudima sa organizovane su kao dio aktivnosti koje su implementirane na teritoriji cijele BiH u cilju jačanja institucionalnog odgovora na prevenciju i suzbijanje trgovine ljudima. Realizovao je ukupno 15 sesija na kojima je učestvovalo 53 članova/ica regionalnih monitoring timova.

Regionalni monitoring timovi (RMT) za suzbijanje trgovine ljudima sa područja Zeničko-dobojskog, Srednjobosanskog, Bosansko-podrinjskog, Hercegovačko-neretvanskog, Zapadnohercegovačkog, Unsko-sanskog, Tuzlanskog, Posavskog kantona, Kantona 10, Kantona Sarajevo, Brčko Distrikta BiH, RMT za regije Banja Luka, Prijedor, Bijeljina i

Doboj imali su priliku razmijeniti iskustva i informacije koje su potrebne za djelovanje na prevenciji suzbijanja djela trgovine ljudima.

Određeni su modaliteti kako zajedno možemo uticati na promjenu praksi za poboljšanje pristupa pravdi za žrtve trgovine ljudima.

U tu svrhu kao krajnji rezultat navedenih sastanaka je dogovor o direktnom uključivanju Centra ženskih prava, kao specijalizirane organizacije koja svojom ekspertizom može pružiti kvalitetnu tehničku asistenciju nadležnim institucijama obezbjeđujući pravnu pomoć žrtvama trgovine ljudima, posebno u dijelu isticanje imovinsko pravnog zahtjeva u krivičnom postupku.

Iskustvo Centra ženskih prava bazirano je na prvom oglednom primjeru dobre prakse saradnje pravosuđa i nevladinog sektora. Sinergijom i zajedničkim radom postignut je izvanredan uspjeh gdje je po prvi put u Bosni i Hercegovini dosuđena ispalata nematerijalne štete u krivičnom postupku.

Tokom 2022. davale smo doprinos unaprijeđenju sistema krivičnog pravosuđa da efikasno procesuiraju slučajeve trgovine ljudima i adekvatno sankcioniše one koji su odgovorni, i osiguravanju poštivanja prava žrtava, naročito u dijelu ostvarivanja naknade štete u okviru krivičnog postupka. Koordinatorica odjela za pravnu i psihološku podršku učestovala je na panelu prenoseći iskustva iz prakse koje se tiču zastupanja žrtava trgovine ljudima pred pravosudnim sistemom u Bosni i Hercegovini.

Nekoliko zaključaka nakon realiziranih aktivnosti usmjerenih na zaštitu žrtava trgovine ljudima

- Riješene su nedoumice oko uloge osobe od povjerenja generalno i specifične uloge punomoćnice za isticanje IPZ u krivičnom postupku. Istaknuto da je CŽP svojim načinom rada imao ulogu osobe od povjerenja i prije ozakonjena ovog instituta, ali da je ozakonjenjem ta posebna mogućnost zaštite žrtava data i onima koje se ne obraćaju za pomoć i podršku direktno CŽP. (socijalna radnica Distrikta Brčko)
- Povećanim brojem IPZ pokrenutih u krivičnom postupku može se utemeljeno zagovarati funkcionalno uspostavljanje kompenzacijskog fonda za žrtve trgovine ljudima, ali i druge žrtve nasilja. (članica RMT, sutkinja)
- Na nivou socijalne zaštite nužna je reforma kako bi se socijalnim radnicima omogućilo posvećivanje više vremena direktnom radu sa štíćenicima/klijentima, uključujući žrtve trgovine ljudima i drugih srodnih krivičnih djela, a manje na administrativnim poslovima“ (članica RMT, socijalna radnica Tuzlanskog kantona)
- Centar ženskih prava je od svih članova/ica regionalnih monitoring timova prepoznat kao značajna karika i specijaliziran resurs, koji svojom ekspertizom pruža kvalitetnu asistenciju nadležnim institucijama, čime direktno doprinosi adekvatnijoj zaštiti žrtava trgovine ljudima i efikasnijem funkcionisanju svih aktera u lanca sistemu zaštite.

Novi resurs za pruženje podrške ženama žrtvama nasilja u Bosni i Hercegovini

Pružateljice podrške u pristupu pravdi i socijalnim uslugama u lokalnoj zajednici

Odsustvo pristupa zasnovanog na pravima u podršci ranjivim grupama u ostvarivanju njihovih prava u institucijama sistema zaštite pokušale smo nadomjestiti aktivnostima koje su bile usmjerene na jačanje i unapređenje vještina i znanja braniteljica ljudskih prava i organizacija civilnog društva.

Niz aktivnosti je obilježio formiranje mreže 4P - Mreža pomagačica za podršku ženama u pristupu uslugama i pravdi.

Šta je 4P?

P - POMAGAČICA

P - PODRŽAVATELJICA

P - PRISTUP, POSVEĆENOST, PAŽNJA, POVJERENJE

P - PRAVDA

Nastale su kao izraz autentičnih, jasnih nastojanja svih članica da svoj društveni angažman i podršku pružimo ženama s iskustvom nasilja i u riziku od nasilja, prepoznajući slabost lokalnih zajednica da razumiju i prihvate sopstvenu ulogu u kreiranju boljeg i sigurnijeg okruženja. 55 pomagačica prošlo je zahtjevan i praktičan program obuke koji ih je osnažio da prepoznaju i primjene najbolji model podrške svojim korisnicama, uvijek imajući na umu njihovu dugoročnu korist, sigurnost i štiteći njihovo dostojanstvo i integritet.

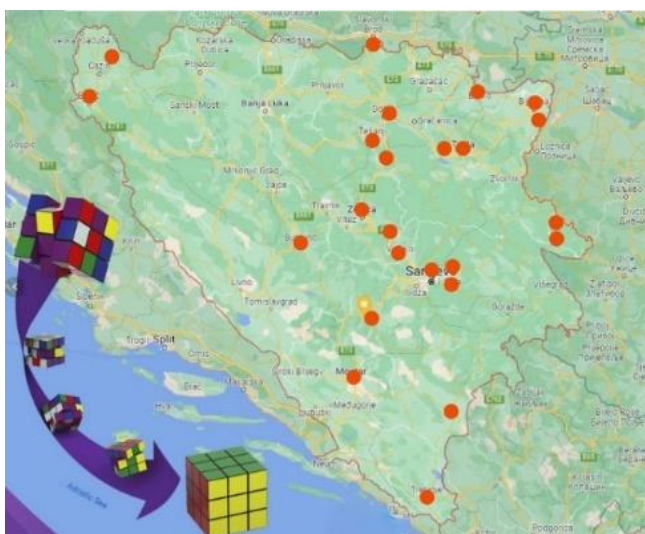
Aktivnosti i djelovanje u pružanju podrške ženama, predstavljaju jedinstven vid podrške na nivou lokalne zajednice kojim se postiže dvostruki učinak:

- **Za žene** se omogućava prilagođen, lakši, brži pristup informacijama i pravima, podrška prilikom komuniciranja sa institucijama u sistemu zaštite.
- Osnaživanje za efektivno uključivanje u sudski postupak.
- **Za institucije u lancu sistema zaštite** je prevazilaženje problema u praksi, najčešće uzrokovanih neinformisanošću i neukosti žena žrtava nasilja.

Vjerujemo da je mreža 4P značajan resurs koji predstavlja iskorak u olakšavanju pristupa pravima i pravdi za žene u Bosni i Hercegovini.

Za što brži i efikasniji pristup uslugama kreirale smo interaktivnu mapu koja se može pronaći na linku: <https://bit.ly/Mreza4P>

Pristup mapi je vrlo jednostavan i prilagođen, bez obzira da li se koristi mobitel ili računar. Pomagačice se mogu potražiti klikom na jednu od crvenih tačaka, ili pretragom naziva grada u dijelu „search“ (pretraži). To vodi do imena pomagačica koja živi u tom mjestu i može se pozvati ili joj se poslati e-mail.

Konferencija „Pružanje podrške u pristupu pravdi i socijalnim uslugama u lokalnoj zajednici“ bila je prilika za promociju Mreže 4P i povezivanje pomagačica sa predstavnicima institucija u lancu sistema zaštite. 120 učesnika/ca iz cijele BiH je je dalo dodatni značaj ceremoniji dodjele certifikata obučanim pomagačicama.

Nekoliko povratnih informacija od strane pomagačica:

- Naglasile su koliko cijene vođenje računa od strane edukatorica o kulturološkim specifičnostima svake lokalne sredine
- Iznimno im je važno pružanje stalne podrške i mentorstva od Centra ženskih prava.
- Obuka ih je osnažila i pomogla da se osjećaju više angažirano i uključeno u svoje lokalne zajednice.
- Izgradile su osjećaj zajedništva i solidarnosti među pomagačicama,
- Uspostavile veze sa predstavnicima lokalne zajednice
- Bitan segment koji su istakle je umrežavanje sa drugim organizacijama i pružiocima usluga koji rade na pitanjima rodno zasnovanog nasilja bila od pomoći u pružanju sveobuhvatne podrške ugroženim ženama.
- Većina pomagačica je izjavila da je neposredno nakon obuke imala mogućnosti da pomogne ugroženim ženama u njihovim zajednicama.

Nekoliko povratnih informacija od predstavnica/ka institucija pružalaca usluge

Intervjuisani predstavnici institucija osvrnuli su se na značaj inicijative i podržali predstavljeni pristup, ističući koliko je saradnja između institucionalnih i vaninstitucionalnih predstavnika važna u suočavanju sa izazovima sa kojima se suočavaju žene u riziku od nasilja u lokalnim zajednicama i žene sa višestrukim oblicima ugroženosti.

Predstavnic MUP- a Zeničko-dobojskog kantona i predstavnica Mreže žena policijskih službenica Federacije Bosne i Hercegovine osvrnula se na status žena žrtava nasilja u lokalnim zajednicama:

- Istakla je značaj podrške koju će imati žene žrtve nasilja, a posebno što je ta podrška adekvatna i ne nanosi dodatnu štetu u procesu pružanju podrške ženi u nevolji neinformisanim pristupima i nedostatkom znanja.

Direktorica JU Centar za socijalni rad Jajce i predsjednica kantonalnog udruženja socijalnih radnika SBK:

- osvrnula se na značaj inicijative i podržala predstavljeni pristup, ističući koliko je važna saradnja između institucionalnih i vaninstitucionalnih partnera, posebno u rješavanju problema s kojima se suočavaju žene u riziku od nasilja u lokalnim zajednicama, kao i žene sa višestrukim oblicima ugroženosti.

Centar za mentalno zdravlje Visoko, psihologinja:

- podvukla je koliko je za žene važan osjećaj da je podrška dostupna i psihološki efekat koji ima podrška pomagačica u zajednici.

Kantonalni sud Novi Travnik, predsjednica suda:

- *"Dugo smo čekali ovakvu inicijativu. Postoji jasna potreba za senzibilnim uslugama građanima koje uključuju važnost podrške usmjerene na žrtve, a sudovi imaju ograničene mogućnosti da takvu podršku pruže u trenutno rodno neosjetljivom sistemu."*

Strateški cilj 3: Upoznavanje i alarmiranje javnosti o drastičnim i rasprostranjenim kršenjima ženskih ljudskih prava

Imale smo bezbroj aktivnosti usmjerenih na neprekidno informisanje javnosti o prisutnosti kršenja ženskih ljudskih prava u svim sferama privatnog i javnog života.

Međunarodni dan žena tradicionalno obilježavamo „Ljubičastima danima“.

Započele smo 8. marta, tako što smo umjesto ruža našim sugrađankama/ima poklonile tri minuta naše stvarnosti. Sa simboličnim početkom u 5 do 12 započele smo naš trominutni performans na glavnom gradskom šetalištu. “Svaka čast!”; “Upravu ste, žene ne smiju biti same”; “Ne žmirimo nad problemima”, bili su tek neki od komentara slučajnih prilaznika/ca koji/e su imale priliku pogledati performans.

U performansu je direktno učestvovalo 15 volonterki Centar ženskih prava, te dva člana PMS " Shadows" Zenica-Semir Šerić koji/e su zajedno prikazali scenu nasilja nad ženom od strane njenog partnera, kao i (ne)reakciju sredine - našeg društva.

Posebno smo zahvalni Umi Nizamić i Harunu Milaku, članovima Dječije i omladinske scene Bosanskog Narodnog Pozorista Zenica.

Na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Zenici sa grupom studenata/ica razgovarali smo na teme Rodnih uloga u društvu, kao i predrasudama i stereotipima.

Saradnja sa Filozofski fakultetom nastavljena je i tokom Kampanje "100 žena, 100 ulica po ženama" u sklopu Inicijative Mir sa ženskim licem/Peace with Women's Face.

Razgovarali smo o tome kako mijenjati kulturu sjećanja, kako uvesti rodnu senzibilnost u bosanskohercegovačke gradove kada je riječ o nazivima ulica, zašto je važno da naše ulice nose i imena žena iz naše bliske i/ili daleke prošlosti.

Kao članice ove Inicijative, 2020. godine smo zajedno sa ostalim članicama provele istraživanje u 12 gradova u BiH, među kojima se našao i Grad Zenica. Istraživanje je pokazalo da samo 2,82 % ulica nosi naziv po ženama, što je najveći indikator ženske isključenosti iz zajedničkog pamćenja.

Bile smo dio ad-hock akcije „Naš bol je vaš sram“ i zajedno sa ženama širom BiH, ujedinjene i solidarne, rekle smo NIJEDNA VIŠE!!. Na trgu ispred robne kuće Bosanka, izašle smo jedna za drugu i za sve one koje više nisu s nama u 19 gradova BIH.

Tokom „16 dana aktivizma“ u periodu od 25 do 10 decembra, vodile smo koordiniranu kampanju u cijeloj BiH, posvećenu upozoravanju na kršenje ženskih ljudskih prava, nasilje nad ženama i njegovu eskalaciju u femicid.

55 žena, članica NVO, aktivistica, novinarki, psihologinja, nastavnica i pedagoginja, pravica i socijalnih radnica, domaćica i zemljoradnica, dale su direktan doprinos i „gerila akcijama“ u svojim lokalnim zajednicama skrenule pažnju na probleme kojima je kampanja posvećena.

Kampanja se odvijala putem društvenih mreža ali i korištenjem konvencionalnih medija. Gostovale smo u udarnim terminima na najgledanijim TV kanalima. Gostovanje u radio emisijama bilo je svakodnevno, ne samo za nas nego i za članice Mreže 4P.

Zahvalnost prije svega dugujemo ženama koje su vjerovale u nas i dopustile nam da ih vodimo kroz lavirint instiucionalne zaštite.

Zahvalne smo svim pojedinkama i pojedincima, organizacijama i institucijama koji su nam u protekloj godini dali podršku, na bilo koji način.

Posebnu zahvalnost dugujemo našim donatorima, od kojih su neku s nama od samih početaka, za podršku koju smo imale tokom 2022. godine:

Kvinna till Kvinna, USAID, Evropska unija, OAK i Trag fondacija, Global Fund for Women, medica mondiale, MFS Emmaus, Ministarstvo a rad i socijalnu politiku ZDK, Grad Zenica.